

Ach ta paměť ...

Ivana Karpenková

Všichni to známe a senioři asi nejlépe. Mnohé věci zapomínáme úplně, a to, co v naší paměti uvízne, je často zkreslené. Nejčastěji vnímáme minulost hezčí, než byla. Psychologové tomu říkají vzpomínkový optimizmus. Ve skutečnosti je to milosrdná lež, protože kdybychom si přesně vybavovali i všechno zlé, co se v našich životech událo a postupně nastrádalo, naše nitro by to neuneslo.

I když nás paměť již na každém kroku zrazuje, stejně rádi vzpomínáme. Využívejme toho, že jsme ještě schopni pamatovat si alespoň něco. Tak jaké to bylo dříve? Co jsme třeba jedli a vařili za dávných časů? Tím mám na mysli dobu, ve které žily a vařily babičky nebo maminky dnešních babiček. To byla poválečná léta, druhá polovina minulého století, čili několik desítek let minulého tisíciletí chcete-li.

Třebaže válka už skončila, frontové zážitky existovaly. Myslím tím fronty před obchodem „na košíčky“ a pak další fronty před pokladnami tehdejšího výdobytku – samoobsluhy. Potom fronta u řezníka, další u zelináře, a kočárek s dítětem často i řvoucím stojící venku. Tak bylo možné vidat, jak cizí paní houpají cizí kočárky. Také jsem to někdy dělala.

Školní svačinky

To byly nejčastěji dva krajíce chleba namazané sádlem, přiklopené na sebe a vložené do sáčku od mouky, rýže, nebo hrachu a podobně. K tomu na přilepšenou jablíčko. Máslo bylo drahé, a také nám chutnalo méně. Někdy jsme si cestou do školy kupovali suchou housku či rohlík, když jsme šli kolem obchodu. Pokud jde o školní přesnídávky, měla jsem štěstí. Potkávalo mne totiž občas vítané zpestření. Maminka mojí kamarádky chovala vepřika, a když bylo po zabíjačce, dostávala Dana do školy chleba se škvarkovou pomazánkou. A protože to byla moc hodná paní, nezapomínala přitom ani na mne.

Nápoje jsme s sebou nenosili, a žízeň prostě zaháněli vodou ze školního vodovodu nabíranou do dlaně. Ale hlavně tak, že jsme až po příchodu ze školy vypili najednou celý pivní půllitr plný vody se šťávou nazývanou sirup. To byla taková přeslazená hustá obarvená tekutina, nadsazeně zvaná „lesní“, či „zahradní směs“. Později ještě přibyla „malina“.

A ještě jednu věc musím uvést na pravou míru. Ty ráno čerstvě uvařené brambory, které děti cestou školy držely v dlaních, aby je nezáblo, protože neměly rukavice, a ve škole je

potom snědly, to už se netýkalo nás. Tak zle jsme na tom zase nebyli. To znáte patrně jen z románů Karla Václava Raise, či jiných obrozeneckých autorů.

Domácí čokoláda

V poválečných letech byl nedostatek všeho a proto i čokoláda patřila do říše snů a vzpomínek. Ale lidé byli vynalézaví. Když maminka sehnala alespoň kakao, udělala z něj domácí čokoládu. Pamatuji dodnes, jaká byla a není divu, že jsem na ní dostala opět chuť. Pustila jsem se proto do díla – a dočkala se zklamání. Chutnalo to sice dobře, snad ještě dokonce lépe, ale z dnešního kakaa holandského typu i kvalitnějšího tuku vzniklo něco úplně jiného, než byla tehdejší tak skromná i vzácná domácí čokoláda.

Vánoční kolekce

Skutečnou vánoční kolekci jsem poznala teprve jako školní dítě, ale falešnou již dříve. Bylo to tak. Vdávala se sestřenice Andělka, a protože to bylo o Vánocích, stál na verandě nazdobený třípytící se stromeček a světe div se, nechyběly na něm ani typické čokoládové figurky. Slovo čokoládové by správně mělo být v uvozovkách. Moje nápaditá maminka totiž vyrobila pomocí formiček na vánoční pečivo sádrové odlitky a zabalila je do staniolu. Ty potom pověsili na stromeček. Bylo to hezké a vypadalo to přesvědčivě. Tak přesvědčivě, že když druhý den ráno hosté vstávali, mohli pod stromem spatřit polámané kousky sádry a útržky staniolu.

Suché vdolky

„Hele, ségra, pamatuješ, jak babička dělala ty suchý vdolky?“ „Jo, ty byly fakt dobrý ... a s hruškovejma povidlama! Mňam!“ „Hruškový povidla ve špajzu jsou, mám je udělat?“ přidala se maminka. „Nó!“ Skákali jsme nadšením. A tak maminka vzala mísu, mouku, droždí, zadělala těsto, a když vykynulo, pustili jsme se všichni do práce. Několik vdolečků dala maminka přímo na pláty kamen a jen tak na sucho je opékala, ale prozíravě postavila vedle nich také kastrol s olejem a zbytek vdolků začala smažit. Když byly první suché vdolky upečené, ihned jsme se do nich pustili. No, co mám dodat? Naše nadšení ochladlo ihned poté, co jsme okusili první sousta. Ještě že jsme měli psa. Ty smažené byly mnohem chutnější a což teprve se švestkovými povidly posypané strouhaným tvarohem se lžičkou jogurtu místo

šlehačky, o které se nám tehdy mohlo jenom zdát. Tak si s námi zahrávají vzpomínky na minulé časy. A to jsme ještě ani nebyli dospělí.

Chlupaté knedlíky

Protože rodina mého tatínka pocházela z Krkonoš, básnil často o chlupatých knedlíkách, které znal z domova. Naše maminka byla vzorná manželka (feministky raději nečtěte), tak se poradila s babičkou, jak na to, a svému mužičkovi připravila překvapení. Ale ouha! Tatínek večeři snědl jaksi bez zájmu, i když byla na talíři vkusně upravená. Knedlíky hezky poskládané k jedné straně a láková hromádka zelí vedle nich. „Co jsem udělala špatně?“ přemýšlela maminka a při nejbližší příležitosti se rozjela do Prahy za babičkou (feministky, teď už ale fakt nečtěte!), aby se s ní poradila. V čem byl problém? Babička nastrouhala brambory, přidala mouku i vajíčko, a když byly knedlíky uvařené, hodila je do hluboké mísy spolu se zelím, a pak to celé pořádně promíchala. A to bylo celé to kouzlo, jak řádně připravit chlupaté knedlíky.

Když vzpomínáme na staré zašlé časy, nevynořují se nám pouze vůně a chutě tehdejších pokrmů, ale především tváře těch, jejichž ruce nám je s láskou a obětavě chystaly. Myslím na jejich těžký život. Život bez automatických praček, bez automobilů, vodovodů i ústředního topení, a to i ve městech. S málo dostupnou lékařskou péčí, s absencí předškolních zařízení a zájmových kroužků, obtížně dosažitelnou veřejnou dopravou a žádný telefon doma, natož mobil.

Nemám ráda věty počínající úslovím jak je DNESKA těžké to, či ono. Ale to by bylo na další povídání. Raději myslím na to, jaké byly mezi lidmi vztahy. Tak například u nás na vsi bylo naprosto běžné to, že když si sousedka potřebovala půjčit třeba vajíčko, nebo měla potřebu zajít jen tak na „kus řeči“, prošla nezamčenými vratky, otevřela si vchodové dveře do domku, vstoupila do chodby, a zaklepala teprve až na dveře kuchyně.

Myslím na ty, o kterých se s oblibou říká, že jsou na věčnosti, na onom světě, na pravdě Boží, nebo odešli k nebeskému vojsku či počítají ředkvičky odspodu. To abychom se vyhnuli nežádoucímu obratu – umřeli. Já si pro tyto případy zavedla obrat „odešli do minulosti“. To proto, že nevím, jaké je to „tam“ a jestli něco takového bylo, jest a bude. Vím ale jistě, že

moji drazí v minulosti určitě jsou. A přicházejí tam za nimi další a další. Zvláštní je to, že když si vybavím tvář každého z nich, tak vidím pokaždé, že se usmívají.